

A barna levélszövő (*Clostera anastomosis*) gradációja a Harkakötönyi Erdészeti területén

Madácsi Sándor
erdőművelési műszaki vezető

Bevezetés:

A Harkakötönyi Erdészeti területén ebben az évben jelentős túlszaporodása volt a barna levélszövő lepkének (*Clostera anastomosis*).

A lepke Közép-, Észak- és Dél-Európában elterjedt faj, tápnövényei elsősorban a *Populus* és *Salix*-fajok.

Magyarországon szórványosan az egész országban megtalálható, de fő elterjedési területe a keleti és déli országrész. Gradációja volt 1964-ben a Tisza menti nyárasokban és 1976-ban Kelet-Magyarországon, 1996-ban jelezett károsítása volt.

A faj leírása:

A lepke szárnyai barnák, kiterjesztett szárnyainak szélessége 30-40 mm. Az elülső szárnyain három világos, sötétben szegélyezett keresztvonal található. A torán feltűnő feketésbarna bársonyos szőrpúpot visel.

A pete félgömb alakú, finoman pontozott, kezdetben sárgásszürke, később zöld vagy vörös. A kikelés várható időpontja jól előre jelezhető a pete színváltozása miatt.

A hernyó 25-40 mm, szürkésbarna, a hátoldalon három hosszanti fekete sáv között két hosszanti narancsvörös keretezett sárga vonal húzódik. A hátán egy nagy púpszerű kinövés és narancsvörös szemölcsök láthatók.

A lepke fejlődése évente 3 nemzedékkel történik. Az első rajzás május közepe-június vége, július-augusztus és szeptember. A rajzások az ország déli részein egymásba folynak, a hernyók az egész vegetációs időszakban megtalálhatók.

A lepke a levél fonákjára rakja a 400-800 petéjét. A kis hernyók eleinte csoportosan vázasítják a levelet, később a lyukrágás a jellemző rájuk, végül az egész levelet elfogyasztják.

A hernyók L₂-L₃ stádiumban telelnek át.

Az eset részletes leírása:

A Harkakötönyi Erdészetnél két egymáshoz közeli területen okozott jelentős kárt. Jászszentlászló térségben egy 25,0 hektáros nemesnyár – szürkenyár - akác 5. éves erdőtelepítésben, valamint Kömpöcön, ahol egy 100-150 ha-os területen volt megfigyelhető a lepke károsítása.

A nagyarányú lombvesztés május-júniusban volt megfigyelhető. Egyes területrészeken 100 %-os volt a lombvesztés. Az első generáció peterakása után várható volt a rágási kár további növekedése.

A 2000. év csapadékmentes tavasza és nyara mindenképpen alapvetően elősegítette a hernyók megmaradását és már-már katasztrofális mértékű rágását.

Az első generáció peterakása után a jászszentlászlói erdőtelepítésben a rágás miatt petecsomó alig volt a megmaradt levelek fonákján – nem volt hova rakni a petét - , így ezen a területen további nagyarányú károsítás nem volt várható. A száraz időjárás ellenére a fák újrarahajtottak.

A kömpöci területen a 20-70 %-os levélvesztés után nagyon sok petecsomó volt a nyár erdősítésekben, melyek kora 7-10 év közötti volt, itt elsősorban a fehérynarakat rágták , a nemesnyárat kevésbé, ellentétben Jászszentlászlóval.

Mid a két területen a hernyórágással párhuzamosan a lerágott fákon megjelent a nyár karcsúdíszbogár (*Agrillus suvorovi populneus*), amely tovább rontotta a fák megmaradási esélyét.

Július közepén várható volt, hogy ha a hernyók kikelnek, és marad a csapadékmentes időjárás - ami a meteorológiai előrejelzések alapján valószínű volt - , legalább 5-10 ha 7 éves fehérynáras állomány pusztul ki, ezért került sor a vegyszeres védekezésre.

A védekezés:

A hernyók elleni védekezésnél elsődleges cél volt az, hogy minél inkább környezetbarát vegyszer kerüljön felhasználásra, mivel a hernyók elszaporodásával együtt megfigyelhető volt a kakukkok és különböző ragadozó poloskák megjelenése, ami a természet ellenreakciója volt a károsítókkal szemben.

A védekezés legoptimálisabb ideje az L₁-L₂-es fejlődési stádium, mivel később már nem hatnak a vegyszerek olyan jól. Az időpont megválasztása nehéz, mivel a nemzedékek fejlődése összemosódik, egyszerre van jelen pete és hernyó állapot.

A *Bacillus thuringiensis* hatóanyagú vegyszerek, mint a leginkább környezetbarát biopreparátumok alkalmazása - amelyek a nagylepkék hernyói ellen adnak jó védelmet-, azért nem került sor mivel ezek általában kevésbé bírják az UV sugárzást, fényre könnyen bomlanak. Nyár közepén ezek a vegyszerek hatáskifejtése bizonytalan, a nagy védekezési költségek és az idő

rövidsége miatt jó eredményt kellett elérni, ismétlésre lehetőség nem volt. Ezen okok miatt a Dimilin rovarölőszerral történt a védekezés, amely diflubenzuron hatóanyagú kitinszintézist gátló vegyszer.

Fontos szempont volt még a környezetkímélő hatás mellett, hogy méhekre ne legyen veszélyes a szer.

A kiszórás csak légi úton volt kivitelezhető, ez nagyon pontos szervezést igényel, több tényezőnek kell optimálisan teljesülni (pl. a kedvező időjárás stb.)

A kiszórás végül a legfertőzöttebb 40 ha-on történt meg, egyes helyeken csak a fertőzött sávok szélén.

A kezelést a pete állapotban és L₁-L₂ stádiumban sikerült megoldani, helikopterrel KA-2 géptípussal.

A kiszórás dózisa 0,4 kg/ha DIMILIN 25 WP 50 liter vízben feloldva .

Az eredmény:

- a kiszórást követően a rágás intenzitása csökkent, illetve abbamaradt
 - a petékből a kikelés nem történt meg
 - az erdősítések újra hajtottak, újabb rágás a területen nem következett be

Harkakötöny, 2000. november 8.

Madácsi Sándor
okleveles erdőmérnök